

לקראת שבת

עיונים וכיאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ד / גליון קלד

ערש"ק פרשת נשא ה'תשס"ז

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת פרשת נשא, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון קלד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ובאיזהו מקומן אף עברו עריכה קלה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

353 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 732-9017

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

בנוגע לנדבות וקרבנות הנשיאים איתא בפרש"י ש"לא קיבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום"; ביאור טעמו של משה שלא לקבל מהן, ומה טעם הורה לו הקב"ה להיפך.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק טז עמ' 424 ואילך)

יינה של תורה

דיני סוטה ב'איש' ו'אשה' דקוב"ה וכנס"י – כיצד שייך "סתירה" מאת הקב"ה, ומהו שמועלת המחילה כל זמן ש"לא נמחקה המגילה".

(ע"פ לקוטי שיחות חלק ד עמ' 1032 ואילך)

חידושי סוגיות

יקשה בפסק הרמב"ם מה שכתב הדין דנשיאה בכתף רק לענין ארון, ויסיק דעיקר מצוה נתייחדה לארון / יקשה בכמה פנים בדברי הרמב"ם בהלכה זו, מקומה ומקורה / יחדש דדין נשיאת ארון נשתנה לגמרי בגדרו משאר כלים והוא דין בכבוד הארון עצמו / עפ"ז יבאר מ"ש הרמב"ם גבי דין כבוד בס"ת.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק כח עמ' 49 ואילך)

הוספה – דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ מליובאוויטש נ"ע אודות התוועדות חסידותית.

(אגרות קודש חלק י עמ' קלה)

מקרא אני דורש

'פלוגת' משה והנשיאים לגבי נדבותיהם

בנוגע לנדבות וקרבנות הנשיאים איתא בפרש"י ש"לא קיבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום"; ביאור טעמו של משה שלא לקבל מהן, ומה טעם הורה לו הקב"ה להיפך

א. בסיום פרשתנו (ז, ב ואילך) מספרת התורה על התנדבות הנשיאים בעת חנוכת המשכן, הן על זה שנדבו "שש עגלות צב ושני עשר בקר, עגלה על שני הנשיאים ושור לאחד", והן על קרבנם לחנוכת המזבח, "ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח ביום המשח אותו, ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח".

והנה, ביחס לשתי נדבות אלו – הן נדבת העגלות והבקר, והן הקרבן שהביאו לחנוכת המזבח – מפרש רש"י (ז, ג-ד), שמשה לא קיבל נדבות אלו מהנשיאים עד שנצטווה במפורש מפי הגבורה לקבל אותן: "לא קיבל משה מידם עד שנאמר לו מפי המקום".

וצריך ביאור – מה טעם היתה דעת משה בתחילה שלא לקבל נדבות אלו, ולמה לבסוף הורה לו הקב"ה לקבלן.

ב. ויש לבאר בזה, ובהקדים ביאור השינוי שהי' בדעת הנשיאים גופא:

דהנה, רש"י מפרש כאן, וזה לשונו: "מה ראו הנשיאים להתנדב כאן בתחילה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו תחילה? אלא כך אמרו הנשיאים: יתנדבו ציבור מה שיתנדבו, ומה

לקראת שבת

שמחסרין אנו משלימין. כיון שראו שהשלימו ציבור את הכל, שנאמר 'זהמלאכה היתה דים', אמרו: מעתה מה לנו לעשות. . לכך התנדבו כאן תחילה".

וכוונתו בפשטות (וראה גם לשון רש"י בפ' ויקהל לה, כז), שבמלאכת המשכן – כאשר בני ישראל נדבו מממונם בשביל עשיית המשכן – נהגו הנשיאים באופן של 'עצלות', ולא התנדבו בתחילה כלל, עד שראו שהשלימו ציבור את הכל; ולכן כאן באו לתקן את 'עצלותם', ונזדרזו להיות ראשונים בחנוכת המשכן.

אמנם עדיין צריך ביאור בדברי רש"י, הן בהקושיא – והן בהתירוץ:

(א) בקושיית רש"י "מה ראו נשיאים להתנדב כאן בתחילה" – תמוה לכאורה: איזו קושיא היא זו? הרי פשוט, שבתור נשיאי וראשי ישראל הם צריכים להיות ראשונים! ואדרבה, הקושיא צריכה היתה להיות להיפך – מדוע במלאכת המשכן הם לא באו ראשונים; וקושיא כזו (מקומה צריך להיות בפרשה העוסקת בתרומת המשכן ו) אין מקומה כאן, שהרי כאן מובן הכל שפיר!

(ב) בתירוץ רש"י – לכאורה ה' צריך לומר בקיצור, שבמלאכת המשכן הנשיאים התעצלו, ולכן כאן באו לתקן זאת על ידי זריזות. אולם רש"י מאריך בלשונו – "כך אמרו הנשיאים: יתנדבו ציבור מה שיתנדבו, ומה שמחסרין אנו משלימין" – ונראה מדבריו שלא היתה זו עצלות בעלמא, אלא סברא המתקבלת. וצריך זה ביאור.

ג. ביאור הענין:

תפקידו של נשיא הוא, לכל לראש לדאוג לכך שהציבור – צאן מרעיתו – יעשה את המוטל עליו, ורק לאחר מכן יכול הנשיא לחשוב על עניניו הפרטיים.

וכפי שמצינו לגבי משה רבינו: על הפסוק (יתרו יט, יד) "וירד משה מן ההר אל העם" מפרש רש"י – "מלמד שלא ה' משה פונה לעסקיו, אלא מן ההר אל העם". ולכאורה אינו מובן: מאי קא משמע לן? אלא שהענין והחידוש הוא, שמשה לא ה' פונה ל"עסקיו" הרוחניים, אלא לכל לראש דאג לבני ישראל, שהם יעשו את המוטל עליהם, ורק אחר כך חשב על ה"עסקים" הרוחניים שבינו ובין הקב"ה.

ועל דרך זה בנידון דידן: התפקיד הראשון של הנשיאים הוא לדאוג לכך ש"יתנדבו ציבור מה שיתנדבו" – שבני ישראל יביאו את נדבותיהם הם! ולכן לא הזדרזו הנשיאים להביא את נדבתם למלאכת המשכן, כי אדרבה: רצו לתת בידי בני ישראל את האפשרות והזכות שהם יביאו לנדבת המשכן, ורק לאחר שבני ישראל הביאו את כל נדבותיהם – אז חשבו הנשיאים על ההשתתפות הפרטית שלהם.

ד. ומעתה תתבאר קושיית רש"י – "מה ראו נשיאים להתנדב כאן בתחילה", שכוונתו היא: כיון שבמלאכת המשכן דאגו הנשיאים קודם כל לזכות של הציבור, של בני ישראל, ורק אחר

לקראת שבת

ט

כך חשבו על נדבתם הפרטית (שכך באמת צריך להתנהג נשיא ישראל – לחשוב קודם כל על טובת הציבור, ורק אחר כך על זכויותיו הפרטיות), מדוע כאן בחנוכת המשכן שינו את הסדר וראו להתנדב ראשונים ?!

והתירוץ הוא, שכיון שבמלאכת המשכן ראו הנשיאים ש"השלימו ציבור את הכל", ולא נשאר בידם מה להשתתף – הבינו שזה שהמתינו עד סוף נדבות בני ישראל, לא הי' רצוי כל כך, והיתה בכך "עצלות" מסויימת. וכדי לתקן זאת "התנדבו בחנוכת המזבח בתחילה".

כי, אף שאמנם נכון הדבר שאין לנשיא להזדרז בענין זכותו הפרטית ובתחילה עליו לדאוג לזכויות של הציבור, הרי כיון שכאן עוסקים בענין הקמת המשכן, שבא לכפר על חטא העגל וכי', הרי כאן נדרשת זריזות, כדי שהמשכן יבנה בהקדם הכי אפשרי, ואין ראוי להמתין עד שיביאו כל הציבור נדבותיהם כו'.

ולכן, כאשר באו לחנוכת המשכן והמזבח – שגם זה הוא ענין כללי שצריך שיהי' בהקדם – באו הנשיאים והתנדבו בתחילה, ובלבד שתושלם החנוכה בזריזות, בפועל ובהקדם.

כלומר:

באופן כללי, צדקה מחשבת הנשיאים ש"תנדבו ציבור מה שיתנדבו ומה שמחסרין אנו משלימין" – היינו, שהנשיא אינו צריך להזדרז לזכות בעצמו, אלא עליו לדאוג לכך שבני ישראל יזכו;

אולם כאן שונה הדבר, כיון והמדובר הוא בענין של הקמת חנוכת המשכן והמזבח, שבענין זה נדרשת זריזות מיוחדת, וזריזות זו "דוחה" את סדר ההנהגה הנדרש מהנשיא בדרך כלל.

ה. ומעתה יש לבאר גם את השינוי בדעתו של משה רבינו, שבתחילה לא רצה לקבל מידי הנשיאים את נדבתם, ורק אחר כך קיבל, כשנצטווה על כך מפי הגבורה:

סברת משה היתה, שכיון והמשכן כבר הוקם ושרתה שכניה בו – שוב אין צורך כל כך בענין הזריזות [שהיתה נדרשת, לפי סברת משה, דוקא במלאכת המשכן], ושוב צריכה איפוא הנהגת הנשיאים להיות באופן שהם ידאגו בעיקר לכלל ישראל ולא יבואו ראשונים להתנדב בעצמם ! אין זה סדר מתאים עבור נשיא, לבוא ומתנדב ראשון;

אולם בפועל, נצטווה משה כן לקבל מידם, כיון שבאמת גם חנוכת המשכן [ולא רק מלאכת המשכן] היא ענין כללי ויסודי שיש לעשותו בזריזות ובהקדם, גם כשאין זה מתאים להנהגה הנדרשת מהנשיא בדרך כלל.

יינה של תורה

'דיני סוטה' בכנסת ישראל והקב"ה

דיני סוטה ב'איש' ו'אשה' דקוב"ה וכנס"י – כיצד שייך "סתירה" מאת הקב"ה, ומהו שמועלת המחילה כל זמן ש"לא נמחקה המגילה"

א. בפרשתנו (ה, יב) נאמרה פרשת סוטה "איש כי תשטה אשתו גו".

והנה, איש ואשה כפי שהם למטה על כל פרטיהם, הם דוגמא על השורש הרוחני ממנו הם נלקחים – להקב"ה (כביכול) וכנסת ישראל שנקראים איש ואשה. ומכיון שכן מובן, שכל פרטי הדינים דסוטה ישנם גם בנוגע לכנסת ישראל עם הקב"ה.

הדין דסוטה הוא – שכאשר האיש מקנא לאשתו, באמרו "אל תסתרי עם איש פלוני", ולא שמעה בקולו, הרי אף שיכול להיות שלא חטאה עם איש פלוני, הנה בשביל זה לבד שנסתרה עמו לאחרי אזהרת בעלה, נקראת סוטה, וישנם כמה דינים שצריכים להעשות בענין סוטה, כמבואר בפרטיות בתורה.

ובנוגע להקב"ה וכנסת ישראל – הקינוי הוא ציווי הקב"ה לכל אחד מישראל (יתרו כ, ג) "לא יהי' לך (ל' יחיד) אלקים אחרים על פני", שדוגמתו הוא "אל תסתרי עם איש פלוני".

אך אינו מובן: כיצד שייך לגבי הקב"ה ענין של "סתירה", להסתתר ממנו? כיון שהקב"ה נמצא בכל מקום, "לית אתר פנוי מיני" (תק"ז תנ"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב, ב)), ובכל מקום שיסתתר

לקראת שבת

יא

האדם הרי הוא לעיניו של הקב"ה, כמ"ש (ירמ" כג, כד) "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'!" – א"כ מה משמעות ה"סתירה" של כנסת ישראל מהקב"ה?

והמענה על זה:

הקב"ה אומר על בעל-גאווה "אין אני והוא יכולים לדור" (סוטה ה, א). אני – אומר הקב"ה – ובעל-גאווה, לא יכולים להמצא באותו מקום. נמצא, שגאווה הו"ע של "סתירה" מהקב"ה כביכול; בבעל-גאווה לא נמצא הקב"ה והוא אינו רואה כביכול את הבעל-גאווה. וכפירוש הבעש"ט על הפסוק הנ"ל – בניחותא: "אם יסתר איש במסתרים ואני – לא אראנו", היינו, שכאשר האדם הוא במעמד ומצב ד"אני" (ער איז באַ זיך אַ "איך"), אזי "לא אראנו", הקב"ה כביכול אינו רואה אותו.

ב. איתא בגמרא (שם כה, א) ש"בעל שמחל על קינויו קינויו מחול", היינו, שאפילו לאחרי שהבעל קינא לאשתו ואמר "אל תסתרי עם איש פלוני", ביכלתו להסיר את הקינוי, כמו שמעולם לא קינא לה. והגמרא פוסקת, שמחילת הבעל מועילה רק "קודם סתירה" (קודם שהאשה נסתרה עם האיש שעליו הזהירה הבעל "אל תסתרי"), אבל "לאחר סתירה", אין מועלת מחילתו.

וטעם הדבר: כל זמן שלא נסתרה, אין עדיין שום דבר מלבד הקינוי שלו, ועל הקינוי שלו הוא הרי 'בעל-הבית', ולכן יכול לבטלו. אבל לאחר הסתירה, ישנו הרי דבר נוסף שאינו תלוי בו (הסתירה), ולכן לא מועילה מחילתו.

אבל בירושלמי (סנהדרין פ"ח ה"ו) איתא, שהבעל יכול למחול על קינויו אפילו לאחרי שנסתרה, "כל זמן שלא נמחקה המגילה" (שכותבים עבור הסוטה).

ומבאר הגאון הרגצ'ובי (צפע"נ על הרמב"ם הל' סוטה פ"א ה"ז), שאין כאן פלוגתא בין הבבלי לירושלמי, אלא שהירושלמי מדבר אודות סתירה כזו שכל מציאותה היא רק מצד הקינוי, כמו למשל בעת שאמר לה "אל תסתרי עם אביך" או "עם מאה בני אדם", שלולי הקינוי שלו אין זו סתירה כלל (ירושלמי סוטה פ"א ה"ב), ולכן בשעה שהבעל מוחל ומסיר את הקינוי שלו, הרי ממילא בטלה גם הסתירה, הדבר כולו.

ומזה מובן בנוגע להקב"ה וכנסת ישראל, שכיון שהאמת היא שתמיד "לית אתר פנוי מיני", הרי באמת לא שייך אף פעם מציאות הסתירה; הסתירה אינה אלא מפני שהקב"ה אינו רוצה גאווה, "תועבת ה' כל גבה לב" (משלי טז, ה) ו"אין אני והוא יכולין לדור". וכיון שכל המציאות של סתירה זו נעשית רק מצד רצונו ית' – יכול הקב"ה למחול תמיד, אפילו לאחר שנסתרה.

ג. אמנם, מתי מועילה המחילה (אפילו כאשר כל מציאות הסתירה תלוי בהקינוי) – "כל זמן שלא נמחקה המגילה":

לקראת שבת

מחיקת המגילה כפשוטה, מתבטאת בכך, שמפרידים את האותיות מהקלף. וענין זה מורה ומגלה שגם קודם המחיקה לא היו דבר אחד; דהרי אילו היו האותיות והקלף דבר אחד, לא הי' שייך לחלק ביניהם. ולכן, באותיות החקיקה, כיון שהם מציאות אחת עם הדבר שעליו הם חקוקים, לא שייך למחוק את האותיות לבדן, אא"כ מסירים חלק מהדבר שעליו הם חקוקים.

ולכן, בשעה ש"לא נמחקה המגילה", היינו, כאשר יהודי לומד תורה באופן של חקיקה, שלא שייך למחוק ח"ו את אותיות התורה ממנו, כיון שהוא והתורה הם חד (עיין סוטה כא, א), הנה אע"פ שהיתה אצלו "סתירה", שנכנסה בו גאווה – הרי זה רק בחיצוניות, ומחילה מלמעלה מבטלת הכל, והרי הקב"ה הוא "רב לסלוח".

אבל אם "נמחקה המגילה" (שזה מורה שגם לפני"ז היו הוא והתורה שני דברים) – אפשר שהישות וגאווה חדרו בו מעבר לעבר, ואז יש לו דין של סוטה: עליו להביא מנחה משעורים, מאכל בהמה (סוטה יד, א), והמנחה צריכה להיות עשירית האיפה – שמורה על דלי דלות (ויקרא ה, יא), היינו, שצריך לפעול בעצמו את הידיעה והרגש שהוא "עני בדעת" (ראה נדרים מא, רע"א), ועד כמו בהמה, שאין לה דעת כלל.

וכאשר פועל בעצמו ביטול זה, הרי לא זו בלבד שנעשה טהור להקב"ה, אלא עוד זאת, שמגיע לדרגא נעלית יותר מדרגתו הקודמת, כסיום הכתוב (נשא ה, כח ובפרש"י): "ונקתה ונזרעה זרע", וכפירוש הגמרא (סוטה כו, א. וש"נ): "היתה יולדת (תולדותיהן של צדיקים) (ועמך כולם צדיקים) (ישע"ס, ס, כא) מצוות ומעשים טובים" (ב"ר פ"ל, ו) בצער יולדת בריוח", ועד ש"במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אין יכולים לעמוד שם" (ברכות לד, ב).

חידושי סוגיות

בדין נשיאת הארון בכתף לשיטת הרמב"ם

יקשה בפסק הרמב"ם מה שכתב הדין רק לענין ארון, ויסיק דעיקר מצוה נתייחדה לארון / יקשה בכמה פנים בדברי הרמב"ם בהלכה זו, מקומה ומקורה / יחדש דדין נשיאת ארון נשתנה לגמרי בגדרו משאר כלים והוא דין בכבוד הארון עצמו / עפ"ז יבאר מ"ש הרמב"ם גבי דין כבוד בס"ת

"כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו"

(פרשתנו ז, ט)

א.

יתרין מה שלא הביא נשיאת שאר כלים דאינה מצוה לדורות

איתא ברמב"ם (הל' כלי המקדש פ"ב הי"ב): בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום, אין מוליכין אותו לא על הבהמה ולא על העגלות, אלא מצוה לנוטלו על הכתף. . שנאמר (פרשתנו ז, ט) "כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו". עכלה"ק. וכן מנאה הרמב"ם למצוה זו בסהמ"צ (מ"ע לד), למצוה בפ"ע – "לשאת את הארון על הכתף"¹. וכ"ה דעת הסמ"ג (מ"ע קסח) והחינוך (מצוה שעט).

וכבר נודע מה שהקשו בזה (כ"ק אדמו"ר הצ"צ – אוה"ת פרשתנו ע' רנו. מנ"ח לחינוך שם), דלכאורה הכתוב דמיני' ילפינן לחיוב זה לא מיירי רק בהארון לבדו, אלא אף בשאר כלים – "ולבני קהת

(1) כ"ה לשון הרמב"ם במנין המצות שבריש ספר היד, ועד"ז הוא בהכותרת להל' כלי המקדש (מצוה ו').

לקראת שבת

לא נתן (עגלות), כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו, היינו דכל הכלים שנשאו בני קהת (שולחן, מנורה ומזבחות וכו') היו נישאים בכתף², וא"כ הוא תימה גדולה מה שהרמב"ם כתב דמצוה זו היא רק בארון – "לשאת את הארון על הכתף" (והצ"צ שם סיים קושייתו בזה"ל: "וצריך יישוב, מ"מ איך שיהי' כל הפוסקים כתבו כהרמב"ם").

ובפשטות הי' נראה בזה דאינה קושיא, דהא הרמב"ם אין דרכו להביא רק אותם מצוות הנוהגין לדורות, כפי שהאריך בעצמו בסה"מ"צ (שורש ג), וכיון שהכתובים ומאחז"ל שהביא הרמב"ם לראי' דמצוה זו לדורות היא מיירי כולם רק בארון ולא בשאר כלים³ שנשאו בני קהת, לכך מנה למצוה רק החיוב דנשיאת הארון עצמו בכתב, וכדמוכח כ"ז מן הראיות שהביא על מצוה זו בסה"מ"צ⁴.

ואף יתירה מזו מצינו, בראי' מפורשת דנשיאת שאר כלים בכתף אינה לדורות, כמו שהביא ר' אברהם בן הרמב"ם (בס' מעשה נסים סי' ב⁵), דמן הכתוב שנאמר גבי גניזת הארון ע"י יאשי' (דה"ב לה, ג) – "ויאמר ללוים . . . תנו את ארון הקודש בבית אשר בנה שלמה גו' אין לכם משא בכתף" – דלבד מהא דמוכח מכתוב זה מה שבארון הי' חיוב נשיאה בכתף לדורות (אף אחר שנבנה מקדש), שזהו שאמר יאשי' דבמה שנגזז הארון "אין לכם משא בכתף", מצינו בכתוב זה גם ראי' לאידך גיסא, דבשאר כלים לא הי' חיוב נשיאה בכתף לדורות (ומיד בבנין המקדש בטל החיוב⁶).

[ומה שמזמן גניזה זו בטלה אף נשיאת הארון בכתף, מובן דליכא בזה ביטול המצוה עצמה שנאמר דאף מצוה זו אינה לדורות, דהא המצוה הלזו לא בטל חיובה (שבאם זקוקים לישא הארון ממקום למקום צ"ל בכתף), ורק שנתבטל הצורך לקיימה בפועל מחמת שנגזז הארון, וא"כ "היא נוהגת בכל הדורות כל זמן שיצטרכו למשא, כי אין ביטול למצוה אלא מפני שאינה נוהגת לדורות, לא מפני שאינה צריכה אלינו" (לשון הרמב"ן בשרשים שם⁷), כמו שביאר הרמב"ם עצמו בסה"מ"צ (במ"ע קפז – הובא ברמב"ן בשרשים שם)].

מכלל המצות".

(5) וראה מרגניתא טבא בשרשים שם אות ו.

(6) כ"ה במעשה נסים שם. וראה דה"א כג, כה"כ: וישכון בירושלים גו' ללוים אין לשאת את המשכן ואת כל כליו לעבודתו. ובשרשים שם לענין "ולא יעבוד עוד" – שלא הי' נוהג "כי אם במדבר". וראה השגות הרמב"ן ומפרשי סה"מ"צ שם. ואכ"מ.

(7) לשון הרמב"ן בשרשים שם. וראה גם השגות הרמב"ן למ"ע לד (במ"ע לג). שאר מפרשי סה"מ"צ בשרשים שם.

(2) ראה גם פרש"י שבת צב, א ד"ה תלתא מלעיל. ולהעיר מלשונו בסוטה לה, סע"א ד"ה לא נתן. ואכ"מ.

(3) עפ"ז יומתק מה שבהעקת הארון ממקום למקום בימי דוד (ראה לקמן ס"ג וש"נ) לא נזכר כלל ע"ד שאר כלי הקודש – כי רק בנוגע לארון צ"ל ביאור איך העתיקוהו.

(4) ועפ"ז י"ל דהראיות שהביא בסה"מ"צ שם (מ"ע לד) באו להוכיח [לא רק זה דהמצוה לדורות היא בכהנים (ע"ש ובקנאת סופרים), כ"א] גם על עצם המצוה, וכמו שמסיים "הנה נתבאר לך שמצוה זו

לקראת שבת

טו

ב.

יסיק דהרמב"ם סבר דמתחילה היתה עיקר מצוה בארון ומקורו במדרש,
ויקשה מ"ם נחלק משאר כלים

איברא, דאף אם כנים הדברים עדיין הוא תמוה מאד מה שהרמב"ם נמנע מלרמוז בדבריו מאומה לענין חילוק זה בין הארון ושאר כלים לדין נשיאה בכתף. ובייחוד קשה מה שבסהמ"צ לא הזכיר מאומה מזה, אף שדרכו שם בכל מקום שמכלכל דבריו בראיות ברורות על פרטי המצוה וכו'⁸, ובמצוה זו עצמה האריך לפרט ד"אע"פ שזה הציווי בא ללוים בעת ההיא, אמנם הי' זה למספר מעוט הכהנים החייבין במצוה כו", ומ"מ לא טרח להזכיר דבר וחצי דבר מענין החילוק הנ"ל בין ארון ושאר כלים.

וגם תימה, דלהנ"ל שמן הכתוב גבי יאשי' מצינו מפורש בראי' ברורה דבהארון נהגה המצוה לדורות, יוקשה ביותר אמאי לא הביא הרמב"ם כתוב זה לראי' דמצוה זו נוהגת אף משנבנה המקדש.

ועל כן נראה להרחיק בזה עוד, דהרמב"ם סבר שבמצוה זו מחולק הארון משאר הכלים אף מתחילת המצוה כל אימת שנהגה אף בשאר כלים, היינו דהארון נשתנה משאר כלים לא רק במה שמצוותו לא בטלה לדורות⁹, אלא מעצם גדר המצוה (אף בחיובה במדבר לבני קהת). ויותר על זה י"ל, דלהרמב"ם עיקר ציווי "עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו" נאמר (לעיקובא¹⁰) רק בארון ולא בשאר כלים. וכמשי"ת להלן בכ"ז.

ומצינו מפורש כן במדרש חז"ל (במדב"ר פ"ה, ח): "מעולין בשבט לוי משפחת קהת, שהי' בן לוי משאו או הקרשים או הבריחים או האדנים או כל דבר על העגלות, אבל משפחת קהת היו טוענין בכתפיהם שלא הי' להם רשות ליתן הארון על העגלות, שנאמר ולבני קהת לא נתן גו", ומשמע, ד(עיקר) הטעם ש"ולבני קהת לא נתן (עגלות)", הי' מחמת הארון, "שלא הי' להם רשות ליתן הארון על העגלות". היינו, דבארון איכא למצות "בכתף ישאו"¹¹.

(11) וראה גם במדב"ר פכ"ב, ד ותנחומא מטות ג: וכלי הקודש זה הארון שנאמר כי עבודת הקודש וגו'. ומזה מוכח^א דס"ל דפסוק הנ"ל קאי בעיקר על הארון (אבל ראה פי' מהרז"ו לבמדב"ר שם).

(א) דרשה הנ"ל הובאה גם בסוטה מג, א ובספרי עה"פ מטות לא, ו. אבל משם אין ראי', כי לא הובא הפסוק דפרשתנו (בסוטה שם לא הובא שום פסוק ע"ז; ובספרי מביא הפסוק (שבסוף פ' במדבר) "ולא יבואו לדאות כבלע את הקודש גו").

(8) ראה הקדמת הרמב"ם לסהמ"צ בסופו ד"ה ולכן ראיתי.

(9) ראה לעיל בפנים (ס"א) מ"ש בשם ר"א בן הרמב"ם.

(10) דהרי בפועל – נשאו או בני קהת כל הכלים, דהרי לא הי' להם עגלות כלל. ולהעיר מפי' הראב"ד תמיד ספ"ב: ומיהא יש לתמוה למה עשה משה להמזבח כל כך קטן ואי מחמת הכובד היו יכולין להרבות בלוים כדי שישאוהו בטוב וא"נ בעגלים כמו הקרשים. ואכ"מ.

לקראת שבת

[והנה, לענין מ"ש הרמב"ם בהלכה שלאח"ז (הל' כלי המקדש שם הי"ג) ד"כשנושאים אותו על הכתף נושאים פנים כנגד פנים, ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים" – נתבאר במפרשים¹², דהמקור ע"ז הוא מדברי המדרש הנ"ל (דבהמשך המדרש אמרו התם, "ועוד בדבר אחד היו מעולין כו' בני קהת היו מהלכין אחוריהן ופניהם לארון כדי שלא ליתן אחור לארון"). ועפ"ז יעלה שפיר דמקור הרמב"ם לב' ההלכות שכתבם זע"ז, ממקום אחד הוין].

ומזה יתחוויר ג"כ מה שהוגדרו בני קהת בכ"מ להיות נקראים "טועני הארון" (במדב"ר פ"ה, א. פרשתנו פ"ו; א; ב (בסופו); ד; ח. ועוד), אף שבנשיאתם הופקדו אף על שאר כלי הקודש – דאין הטעם בזה רק מחמת שהארון הוא המעולה והקדוש מכל כלי הקודש¹³, ולכך נקראו על שמו, אלא היא היתה אכן (עיקר) מצותם, "טועני הארון".

אמנם עדיין עלינו להבין בכ"ז, מהיכי תיתי נוציא הכתוב מפתו מבלי שום טעם וסברא לחלק בין נשיאת הארון בכתף לנשיאת שאר כלים בכתף, הא לכאורה נשיאת שניהם בכתף מטעם אחד הוא, דבמה שלא ניתנו עגלות לבני קהת הוכרחו לשאת אף שאר כלים בכתף, ומ"ט להחילוק בין שאר כלים לארון.

ג.

יפלפל בהא דהביא הרמב"ם מעשה דרוד, דנתכוון להדגיש
דאיסור נשיאה שלא בכתף הוא איסור נפרד ולא רק ביטול מצות כתף

והנראה בכ"ז, בהקדם מה שיש לנו להקשות עוד בדברי הרמב"ם בהל' הנ"ל מהל' כלי המקדש, וז"ל:

בעת שמוליכין את הארון ממקום למקום, אין מוליכין אותו לא על הבהמה ולא על העגלות, אלא מצוה לנוטלו על הכתף, ולפי ששכח דוד¹⁴ ונשאו על העגלה נפרץ פרץ בעווא (שמואל

וכן מפורש במאירי ע"ז כד, ב. וראה צפע"נ דלקמן הערה 54.

(13) להעיר גם במדב"ר פ"ה שם (בסופו).
(14) בכס"מ מציין לסוטה (לה, סע"א). ולהעיר, שהלשון "ולפי ששכח דוד" שברמב"ם שם (וכ"ה בסמ"ג שהובא לעיל בפנים ס"א) ליתא בסוטה שם. וכן ליתא בירושלמי סנהדרין פ"ה ה"ב. ועוד. ובכמה מפרשים בהנ"ל (מפרשי הע"י (סוטה שם) ומפרשי המדרש) מסבירים איך טעה דוד – כי הי

(12) ראה שו"ת שואל ומשיב (מהד"ק ח"ג סו"ס נג): במ"ש הרמב"ם הל' כלי המקדש . . ולא נמצא מקורו והגאון מוהר"ם ז"ל מליובאוויטש אמר שכן מבואר במדרש רבה פ' במדבר ודפ"ח.

– ולהעיר שמה משמע שבאתרי דבעה"מ שו"ת שו"מ "חזור" מאמרי הצ"צ. ואולי הפי' שהצ"צ ענה זה לא' ששאלו המקור להנ"ל. ולהעיר שתשובה הנ"ל נכתבה "להרבני המופלג מה' משה מיאסע" ומלשון התשובה משמע שזהו חלק ממ"ש ה"שואל" לבעה"מ ששאל ומשיב. ויתכן שהשואל הי' החסיד הידוע ר' יצחק משה מיאס – ראה אודותו לקו"ד ח"א כט, ב. בית רבי סוף ח"ב (קו, א). ועוד – וכ"כ גם בחידושי הרד"ל והרש"ש לבמדב"ר שם.

(ב) ראה גם חינוך שהובא לעיל בפנים (ס"א): שמו חכמים לדוד טועה בדבר כו'. וראה במדב"ר פכ"א, יב: שסופך לטעות . . טעה ונחנו כו' (אבל ראה שם בהמשך

לקראת שבת

יז

ב ו, דח. דה"א יג, י"א), אלא מצוה לנושאו על הכתף שנאמר "כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו".

וצריך ביאור, מה טעם הוזקק הרמב"ם להביא כאן המעשה דדוד, שלכאורה לא השמיענו בזה שום נפקותא, והוא תימה גדולה שישנה הרמב"ם מסגנונו בכל מקום, דלעולם אינו מייתר בלשונו להאריך בסתם, ובחיבורו (שכינהו בהקדמתו לספר היד – "הלכות הלכות") הביא כידוע רק אלו הדברים הנוגעים להלכתא.

ובהשקפה ראשונה ה' נראה דהביאו הרמב"ם למעשה זה, כיון שבזה הוכח דחייב משא בכתף ה' חייב לדורות ולא רק במדבר, דגם אחר זמן המדבר כשהיו מוליכין הארון ממקום למקום נתחייבו לנשאו בכתף, והוא מצוה לדורות.

אבל אי נימא דזהו כל כוונתו במה שהזכיר מעשה זה, להוכיח דהיא מצוה לדורות, צע"ג מה שבחר להביא בחיבור ה"ד דוקא ראי' זו שלא הזכירה כלל בסהמ"צ, וטפי הו"ל להביא מאותם הראיות שהביאם כבר בסהמ"צ להוכיח דהיא מצוה לדורות. וא"כ, אף אם נתרץ כן ככוונת הרמב"ם, תבוא לכאן תימה מה ששינה בין חיבוריו באותו הענין.

ומפשטות לשון הרמב"ם (שאחר שהזכיר המעשה דדוד, כפל להזכיר עוה"פ "אלא מצוה לנשאו על הכתף") ה' נראה לומר, דבהלכה זו הזכיר לנו בתחילתה ב' דינים¹⁵ ולכל אחד הביא ראי' מן הכתוב¹⁶, דפתח בהא דאסור לישא הארון על הבהמה או העגלות, ועל איסור זה הביא הכתוב דדוד להוכיח דאיכא בזה איסור, "ולפי ששכח דוד ונשאו על העגלה נפרץ פרץ בעוזה". ואחר זה הוסיף עוד לומר גבי המצוה החיובית שהזכיר בתחילה – לישא הארון בכתף, "אלא מצוה לנוטלו על הכתף", שע"ז מזכיר מן הכתוב דפרשתנו – ("אלא מצוה לנשאו¹⁷ על הכתף) שנאמר כי עבודת הקודש עליהם בכתף ישאו".

שלילה) והראיות ע"ז ("בכתף ישאו" ואח"כ "ולפי ששכח"). וגם משם מובן כמבואר בפנים כאן.

16 ולהעיר דאיכא בינייהו כשנשא בידים וכיו"ב. ודוחק גדול לומר שאין דרך נשיאת כלים אלא בכתף. וראה (במדבר ד, טז) ופקודת אלעזר גו' ובירושלמי (שבת פ"י ה"ג) הובא בפרש"י שבת צב, א ד"ה שכן. וראה הרמב"ן וס' הזכרון (במדבר שם) ומלאכת שלמה למשנה שבת שם דמשמע קצת שגירסתם כן בפרש"י במדבר שם. וראה אוצר הגאונים שבת שם דקודם שמביא דברי הירושלמי כתב: בין בימינו ובין בשמאלו ובחיקו ועל כתפו הני ארבע דתנו חייב שכן משא בני קהת.

17 לכאורה יש לומר, שלכן, אף שבתחילה כותב "לנוטלו", הרי כשמביא הראי' מ"בכתף ישאו" משנה ל"מצוה לנשאו". וראה לקמן הערה 34.

ס"ל שאי"ז מצוה לדורות (וכיו"ב), ע"ש. אבל לשון הרמב"ם הרי הוא שכח¹. וראה הביאור בזה (והדיוק בענין השכחה) ע"פ דא"ח – בלקוטי שיחות חכ"ב ע' 58, במקומות שנשמנו בהערה 73 שם.

15 ראה סמ"ג שם: קריית ספר (להמב"ט) ה' כלל המקדש שם – בשינוי סדר ב' הענינים (חייב ואח"כ

הענין "שגגת תלמוד כו" ובמתנות כהונה שם).

ג) ראה במדב"ר פ"ד, כ: מפני מה נענש שנתעלם המקרא מעיניו כו'. וראה גם ספרי ובמדב"ר (פ"ב, כ) עה"פ "ולבני קהת גו": נתעלם מעיני דוד שלא נשאו כו' (הובאו במהר"י קורקוס (נסמן בהערה 19)). והכוונה לכאורה, לא שטעה בזה כ"א ששכח הפסוק (משא"כ בשאר המקומות, שאפשר לפרש שטעה). אבל ראה מפרשי הספרי.

לקראת שבת

אמנם הא גופא טעמא בעי, מה שייך לחלק בזה ב' דינים, ולומר דהאיסור לישא בדבר אחד נפרד הוא מן החיוב דנשיאה בארון, ויותר מזה, לומר דישנו כאן איסור נשיאה בבהמה או בעגלות עוד מקודם שידענו למצוה החיובית דנשיאה בכתף – הא לכאורה כל האיסור שישנו בנשיאה בדבר אחר הוא רק תוצאה והסתעפות מן החיוב דנשיאה בכתף, דרק כיון שאינו מקיים להחיוב דנשיאה בארון, הוי איסור, כפשטות הכתוב.

[ובמדרש הנ"ל אכן כתב דאיכא איסור "שלא הי' להם רשות ליתן הארון על העגלה", אבל התם ילפוהו אף לאיסור זה מהכתוב דפרשתנו, שבתחילה נאמר בכתוב "ולבני קהת לא נתן גו'". אבל הרמב"ם לא הביא ראיה זו לאיסור¹⁸, רק הראי' ד"ולפי ששכח דוד" כו'. וממה-נפשך – אי לא הביא הרמב"ם ראיה זו לצד האיסור והשלילה, מחמת דס"ל דליכא מכאן ראיה לאיסור נפרד כיון שממשיך ע"ז הכתוב "כי עבודת הקודש עליהם בכתף", היינו דכל טעם האיסור הוא כיון שבזה אין מקיימים החיוב דנשיאה בכתף, ואינו איסור בפ"ע, א"כ, מנ"ל הא שהדגיש דאיסור זה איסור בפ"ע הוא].

ד.

יחדש דלהרמב"ם הוי דין נשיאת ארון בכתף מדין "מקום" דהארון,
ולא מכלל "עבודת הלויים" לבד

גם יש להקשות בהלכה זו מה שתמה הרדב"ז¹⁹, מה טעם הציב הרמב"ם לדיני נשיאת הארון בפרקים אלו שבהל' כלי המקדש דמיירי בהו (בפרק א) בעשיית שמן המשחה ושימוש, ו(בפרק ב) בעשיית הקטורת²⁰ והשייך לזה. ולכאורה²¹ הו"ל להזכיר דינים אלו בפרקים

להקטיר ביוה"כ פעם אחת לפני הארון ואמרינן שהי' מניח המחטה בין בדי הארון וזהו שסמך הרב ז"ל מצוה זו שאע"פ שהיו נושאים בכדים על הכתף היו נוהרים שלא ישמטו הבדים כו'. עיי"ש. וצ"ע דהרי בפרק זה לא הזכיר הרמב"ם דמקטירין הקטורת ביוה"כ בין בדי הארון. ויתרה מזו, הרמב"ם מדב' ר כאן ע"ד הארון לא כשהו במקומו (שאו שייך ענין הקטורת) כ"א כשנושאים אותו. ועכ"פ לפירושו – הו"ל להרמב"ם להקדים סיום הלכה יג' ונוהרים שלא ישמטו הבדים כו'".

(22) וכפרש"י עקב י, ח (ד"ה לשאת את הארון) שמפרש הפסוק "בעת ההיא הבדיל גו' לשאת את ארון" שנשיאת הארון הוא ע"י הלויים (ולא כהנים

18) ובאם ס"ל ראיה זה הו"ל למנותה במנין מל"ת.

19) נדפס ברמב"ם הוצאת שולזינגער בסו"ס עבודה "ביאורי מהר"י קורקוס והרדב"ז . . . מכת"י ישן" ע' 26.

20) להעיר ממ"ש במו"נ ח"ג ספמ"ה בטעמי האזהרה מלעשות שמן המשחה וקטורת, ובטעם נשיאת הארון בכתף, שעפ"ז – שייכים ענינם זל"ז. אבל (נוסף לזה שאינו ע"פ דרכו ביד חזקה) – במו"נ שם ממשיך עד"ז גם בקלוקל תבנית האפור והחושן ואפילו בהזחת כו', וזה לא כתב כאן, כ"א לקמן (בהל' כלי המקדש) פ"ט ה"י.

21) ברדב"ז שם מתרץ: כי בכלל מצות הקטורת

לקראת שבת

יט

שלאח"ז, בפרק ג היכא דמיירי בהלויים²² ועבודתם, או בפרק ד במקום שעוסק בכהנים²³.

ועוד תמיהה גדולה בהלכה זו, מה שהרמב"ם נשמט מלהזכיר כלל ועיקר מי הם אלו המחוייבים בנשיאת הארון, רק כתב בסתם "בעת שמוליכין את הארון אין כו' אלא מצוה לנוטלו על הכתף". והיא פליאה עצומה, מה שלא הזכיר כאן כמו שעשה בסהמ"צ, לומר דמצוה זו נאמרה על הכהנים²⁴.

ונראה מהא דלדעת הרמב"ם דין משא הארון בכתף אינו כרוך כלל בחיובי הגברא שבזה, אלא הוי דין בהחפצא דנשיאת הארון עצמה²⁵.

ויש לומר הביאור בכל זה, דבענין המשאות איכא ב' דינים. חדא, מה שישנה מצות עבודת הלויים לישא המשכן וכליו בכמה אופנים, "בזמן שהיו נושאים המקדש ממקום למקום" (לשון הרמב"ם שם פ"ג ה"ח), דמשא בני גרשון ובני מררי ה' להוביל חלקי המשכן ע"י העגלות, ומשא בני קהת ה' להוביל כלי הקודש (השולחן וכו')²⁶ בכתף. ותו, ה' בזה דין אחר ונפרד השייך להחפצא דהארון (ולא שהוא דין בעבודת הלויים), שדין מקומו בעת שנושאים אותו הוא על הכתף. היינו, דכשם שיש לו מקום להניחו בזמן החני', בבית קדשי הקדשים²⁷, כ"ה בזמן שנישא ממקום למקום ייחדה לו התורה מקום שמחוייבים להניחו, "בכתף ישאו"²⁸.

ובזה מיושב שפיר מה שהרמב"ם הזכירה להלכה זו דנשיאת הארון בכתף, מקודם שהתחיל לעסוק בדיני עבודת הלויים והכהנים מה שמחוייבים בחיובי גברא (שהוא חלק השני להלכות אלו, ששם המלא – "הלכות כלי המקדש והעובדים בו"), אלא הזכירו במקום שעוסק ב"כלי המקדש" עצמם, וגם נשמט כאן מלהזכיר מה שהלויים הם הנושאים את הארון, דבכלל זה הדגיש

עבודת הלויים, וגם לא בפ"ד – גבי כהנים). אבל מובן שדוחק הוא.

25) ומה שהרמב"ם לא כתב הדין בזה בספר היד – מי צריך לשאת את הארון – אולי י"ל כי לדעת הרמב"ם אין נפק"מ בזה (כיוון שהוא דין בחפצא דארון) ואפ"ל הן ע"י הכהנים והן ע"י הלויים – ראה מפרשי הרמב"ם שבהערות הנ"ל. ואכ"מ.

26) ומסתבר לומר שגם הארון בכללם. ועצ"ע.

27) וי"ל שעיי"ז דוקא נעשה מציאות דקדה"ק וקדושת הבית – ראה בארוכה לקוטי שיחות חכ"א (ע' 158 ואילך) בביאור דברי הרמב"ם רפ"ד דהלי בית הבחירה.

28) עפ"ז יומתק ל' הירושלמי (עירוין פ"ה ה"א) "בני קהת שעליהן ה' הארון נתון" (ולא – "שהיו נושאים את הארון").

– ראה רש"י שלאח"ז שם. וראה הערה הבאה)^T. אבל ראה רמב"ן שם בסופו "כי שבט הלוי נבדל בעת ההיא להיות הכהנים מהם כי גם הם נושאים הארון כו'.

23) וכמ"ש הרמב"ם בסהמ"צ (הובא לעיל הערה 4), דנשיאת הארון לדורות היא ע"י הכהנים (ראה הערה הבאה).

24) לכאורה ה' אפ"ל, דבספר היד חזר בו מ"ש בסהמ"צ שם, ולא הכריע על מי מוטל החיוב דנשיאת הארון (ולכן לא כתב דין זה בפ"ג – גבי

ד) ולהעיר שכהקדמה לפסוק זה מביא הרמב"ם שם רפ"ג "זרע לוי כולו מובדל לעבודת המקדש שנאמר בעת גו'".

לקראת שבת

ורמז דלא מיירי כאן כלל בחיובי גברא ("והעובדים בו"), רק הוא דין מיוחד בהחפצא דהארון עצמו ("כלי המקדש"), שמקומו בעת נשיאתו הוא "על הכתף".

ה.

עפ"ז יבאר הטעם דדוקא מצות הארון היא מצוה לדורות,
דאינו תלוי בנשיאה שבמדבר דוקא

ובזה מיושב לנו שפיר מה שהסיק הרמב"ם דמחולקים שאר כלים מן הארון לענין נשיאה, ורק בארון היא מצוה לדורות, כיון שכבר מצינו טעם וסברא לחלק בזה בין הארון לשאר כלים (ואין נשיאת שניהם בכתף מטעם אחד), דהא בשאר כלים הוי דין נשיאתם פרט וחיוב ב"עבודת הלויים" לבד, ודמי ממש לנשיאת שאר חלקי המשכן שנתחייבו בהם בני גרשון ובני מררי, דאי"ז דין ופרט בהחפצא דחלקי המקדש עצמם, רק הוא דין באופן עבודת הלויים בנשיאת הכלים.

וא"כ, כשם שאופן נשיאת שאר חלקי המקדש ע"י בני גרשון ומררי אינה מצוה הנוהגת לדורות (אחר שיצאו מן המקומות שבמדבר²⁹), כן הוא בחיוב נשיאת שאר כלים בכתף ע"י בני קהת, דהוי דין ב"עבודת הלויים" ג"כ, ואינו נוהג לדורות (אף שנשארו כלים אלו במקדש, אף אחר גניזת חלקי המשכן הנישאים ע"י בני גרשון ומררי, "אוהל מועד קרשיו . . . אדניו" (סוטה ט, סע"א)).

משא"כ דין נשיאת הארון בכתף נשתנה מעצם גדרו מנשיאת שאר בני לוי, והוא דין בהחפצא דהארון (ולא רק שהוי חיוב בהאופן והדרך שחייבה תורה איך להובילו ממקום למקום), א"כ מובן, שאין לתלות החיוב במקומות שבמדבר (ובזמן שהיו במדבר) "שהיו נושאים המקדש ממקום למקום", רק תלוי הדבר כמה שקיים לפנינו החפצא דהארון בעצמו. ולזה נותנת הסברא לומר, דכל זמן שישנו להארון ישנם לדיני מקום הנחתו, ד"מקומו" הוא או בבית קדה"ק או "על הכתף" לכשמוליכין אותו ממקום למקום.

וחילוק זה בגדר דין נשיאה בכתף, בין הארון לשאר כלים, הסיקו הרמב"ם ממדרשי חז"ל הנ"ל גופא, דכיון שמעלת קהת היא דוקא במה שהי' "טוען הארון ששם התורה" (במדב"ר פ"ו, א³⁰), הגם שהי' נושא אף שאר כלים בכתף, מזה הסיק הרמב"ם, דנשיאת הארון בכתף לא היתה רק מהיותו אחד מכלי הקודש, אלא מחמת "שם התורה"³¹ – לוחות (וס"ת)³²

(29) ראה לעיל הערה 6.

(30) וראה בשאר המקומות שנשמנו לעיל (ס"ב) בפנים (במדב"ר פ"ה, א. פרשתנו פ"ו א; ב (בסופו); ד; ח. ועוד).

(31) ובבמדב"ר פ"ה, ח (שהובא לעיל בפנים ס"ב) מסיים "אלא כיון שהיו באין לטעון את הארון כו"

אמר הקב"ה התורה היא חיים שנאמר . . . ובני קהת מחזיקין בתורה שהיא חיים זה הארון שנושאים שבו התורה כו".

(32) ראה ב"ב יד, א ואילך דלוחות ושברי לוחות מונחות בארון ומחלוקת בס"ת אם מונחת בארון או בצידו. וראה גם במדב"ר פ"ד, כ (בהמשך להמאמר ע"ד דוד והבאת הארון).

לקראת שבת

כא

שבארון³³. פירוש, דמחמת חשיבות וכבוד התורה, צריך הארון שיהי' לו בכל זמן (אף בעת שנישא ממקום למקום) – "מקום" המיוחד לו.

ובזה יבואר מה שהביא בהלכה זו אף האיסור השלילי שלא לישא בבהמה או בעגלות, והביא ע"ז ראי' ממעשה דרוד (כנ"ל בארוכה), דבזה רצה להדגיש דמה שישנו איסור בנשיאת הארון בבהמה או בעגלות אינו רק מחמת ביטול ואי קיום מ"ע ד"בכתף ישאו" (דכן היינו אומרים אילו הי' בזה מצוה ודין ב"עבודת הלויים"), אלא איכא בזה גם מעשה שהוא היפך המצוה, דכיון שכל גדר המצוה הוא מה שישנו "מקום" קבוע לארון אף בדרך, א"כ, בהולכתו (ע"ג בהמה או) על עגלות נעשה היפך הגמור מתוכן החיוב, דנשיאה כזו היא דבר המדגיש היפך מקביעות מקום, וזהו היפך כבוד התורה, עד שהביא הדבר ל"נפרץ פרץ בעוזא".

והוא הטעם למה שהקדים הרמב"ם האיסור קודם שהזכיר המצוה עצמה לישא בכתף, לומר לך דאין האיסור רק תוצאה מן החיוב, כיון שמבטל מ"ע ד"בכתף ישאו"³⁴, אלא הוא איסור נפרד בפ"ע³⁵, דהוי זלזול בכבוד התורה (שיש בו העונש ד"ונפרץ פרץ בעוזא").

ו.

בזה יישב ב' גדריו כבוד שהביא הרמב"ם בדיני ספר תורה

וטעם וראי' לכל זה, דכן ס"ל להרמב"ם, הוא מהא דעפ"ז יש ליישב היטב פסק הרמב"ם בעצמו בסוף הל' ס"ת, בנוגע כבוד ס"ת³⁶, וז"ל (פ"י ה"י): מצוה לייחד לס"ת מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי דברים שבלוחות הברית הן הן שבכל ספר וספר.

ובהקדם, דלכאורה יש להקשות בסגנון לשונו כאן שפתח בדבר כאילו הוא ענין חדש שלא הזכירו עד עתה, מה שמצוה לכבד ולהדר ס"ת, והוא פלאי, דהא בזה קאי כבר בהלכות שמקודם לזה בסמיכות, ובכו"כ דינים, דבהלכה ב כתב כבר ש"ס"ת כשר נוהגין בו קדושה

עצם מעשה הנשיאה): משא"כ בסיפא קאי במצות נשיאתו מקרא ד"בכתף ישאו", ולכן כ' "לנשאו".

35) בסגנון אחר: הקדמת השלילה ד"אין מוליכין כו"י" מדגיש שתוכן העשה ד"בכתף ישאו" אינו רק חיוב גברא, אלא דין בחפצא דארון, שטעונה "מקום" מיוחד מצד כבוד התורה, כבפנים.

36) להעיר מהסיום בחינוך שם (במצוה הנ"ל): וזה שנהגו בגלויות היום להוציא ספר תורה לקראת מלכי האומות אין זה בחיוב מצוה זו כלל שכל ב"י רשאים לישא אותו. ואם מדרך כבוד התורה יבחרו גם היום שישאו מבני לוי תבוא עליהם ברכה.

33) וכן מפורש בחינוך שם בשרשי המצוה דנשיאת הארון בכתף "לפי שכל עיקר כבודם של ישראל היא התורה שבה נבדלו משאר העמים ונעשו חלק הש"י על כן ראוי וכשר לשאת אותה בכתפי האנשים הנכבדים והמקודשים שבנו".

34) עפ"ז יש לבאר שינוי לשון הרמב"ם בהלכה זו, שבבבא הא' כתב "מצוה לנוטלו על הכתף", ובבבא הב' "מצוה לנשאו על הכתף": הכוונה ב"אלא מצוה לנוטלו על הכתף" ברישא אינה לקיום מצות "בכתף ישאו" אלא לחיוב נטילתה מצד האיסור של הולכת הארון על בהמה ועגלות (מפני זלזול התורה), ולכן נקט ל' "נטילה" דהיינו לקיחתו ממקום למקום (ולא

יתירה וכבוד גדול, ובהלכה ט הוסיף ד"כל הרואה ס"ת כשהוא מהלך חייב לעמוד מפניו, ויהיו הכל עומדים עד שיעמוד זה שהוא מהלך בו כו", וא"כ תמוה ביותר מה שמתחיל הלכה יו"ד כדבר חדש שלא עסק בו – "מצוה לייחד לס"ת מקום, ולכבדו ולהדרו כו", וגם טורח להוסיף ד"דברים שבלוחות הברית הן הן שבכל ספר וספר"³⁷.

ועד"ז יש להקשות בהלכה שלאח"ז, שבה חותם הפרק, וז"ל: "הי' מהלך ממקום למקום וס"ת עמו, לא יניח ס"ת בתוך השק ויניחנו ע"ג החמור וירכב עליו. . מניחו בחיקו כנגד ליבו והוא רוכב על הבהמה והולך". וגם היא תימה, דלכאורה דין זה באופן אחיזת ס"ת, הי' מתאים להציבו בהמשך אחד להלכות שמקודם להלכה יו"ד³⁸, דמיירי בהו בנכנס לבית המרחץ וס"ת עמו כו' (ה"ו סט), וכן באיסור ד"לישב על מטה שס"ת עלי"³⁹. ומה טעם דחה הלכה זו לסיום הפרק, רק לאחר שהזכיר להא ד"מצוה לייחד לספר תורה מקום, לכבדו ולהדרו כו".

וגם יל"ע טובא, מנ"ל להרמב"ם דין זה ד"מניחו בחיקו כנגד ליבו⁴⁰ והוא רוכב כו". דבפשטות (כמ"ש המפרשים, ונסמן בכס"מ ובמגדל עוז) דין זה הוא ממה דאיתא בברכות (יה, א): "המוליך עצמות ממקום למקום הרי זה לא יתנם בדסקיא ויתנם ע"ג חמור וירכב עליהם, מפני שנוהג בהם מנהג בזיון. . וכדרך שאמרו בעצמות כן אמרו בס"ת"⁴¹. אמנם לא נזכר שם כלל⁴² מה שהוסיף הרמב"ם לחדש מעצמו, ד"מניחו בחיקו כנגד ליבו"⁴³.

לתלות ס"ת בזרועו.

41) בגמרא שם מסיים דמ"ש "כדרך שאמרו בעצמות כך אמרו בס"ת קאי "אסיפא" (ואם הי' מתיירא מפני נכרים ומפני לסטים מותר). אבל זהו לפי ש"ארישא פשיטא מי גרע ספר תורה מעצמות", ולא הוצרך הברייתא לפרט.

42) להעיר מע"ז ב, א: מביא הקב"ה ס"ת ומניחו בחיקו. שם יח, א: וס"ת מונח בחיקו.

43) ראה הד"ה בכס"מ שם "הי' מהלך ממקום למקום וכו' עד"ה והולך" (וכ"ה בדפוס ראשון דהכס"מ (ויניציאה שלד) שנרפס בחייו). ועד"ז הוא במגדל עוז שכתב "הי' מהלך ממקום וכו' עד"ה רוכב על הבהמה והולך" (וכ"ה בדפוס ראשון דהרמב"ם שבו נרפס המג"ע (קושטא רס"ט)).

37) משא"כ בטור ושו"ע יו"ד סי' רפב הובא דין זה "חייב אדם לנהוג כבוד גדול בס"ת ומצוה לייחד לו מקום ולכבד כו" בתחלת הסימן (ואינו מביא כלל "דברים שבלוחות כו". אבל ראה בטור – הובא לקמן הערה 48), ולאח"ז באים הדינים שברמב"ם הי' (ופרטים שבה"א), ואח"כ (בסעיף ב) בשו"ע שם מרמב"ם שם ה"ט, ובס"ג – מרמב"ם שם תחלת הי"א, ובסעיף ד – מרמב"ם שם ה"ו. וכן הלאה. עיי"ש.

38) ראה הערה שלפנ"ז – הסדר בטור ושו"ע.

39) ראה ביאור הגר"א בשו"ע שם סק"ב דמ"ש הרמב"ם בה"א "ויניחנו על גבי החמור וירכב עליו ר"ל על החמור ולא על הס"ת". ולפ"ז ה"ז אותו הדין שבה"ו – דאסור לישב על מטה שס"ת עלי', ובכל אופן הרי הם שייכים זל"ז.

40) להעיר מדין מלך בס"ת שלו (ביד הלי' ס"ת פ"ז ה"ב): הי' עמו כו' מיסב והוא כנגדו. ובכס"מ הניח בצ"ע שבסנה' איתא (כא, ב) דעושה כמין קמיע ותולה בזרועו. ובאחרונים העירו דאיך אפשרי

(ה) כן הוא הדיבור המתחיל בכסף משנה, וכן במגדל עוז. וכן דרכם בכמה מקומות, שמעתיקים לשון הרמב"ם בקיצור, ובמקום התיבות האמצעיות (דלשון הרמב"ם) כותבים "עד".

לקראת שבת

כג

[מעיון לשון זו מצינו לגבי תפילין (ברכות כג, א⁴⁴), אבל התם לא מיירי כלל בהליכה ממקום למקום, אלא בחולצן בשביל בית הכסא, למנוע היפך הכבוד⁴⁵ (והובא ברמב"ם הל' תפילין פ"ד הי"ז)].

ולזה נראה לבאר, דעד להלכה יו"ד עסק הרמב"ם רק בדיני כבוד ס"ת דהוו חיובי גברא לבד⁴⁶, "נוהגין בו קדושה יתירה וכבוד גדול"⁴⁷. אמנם מהלכה יו"ד ואילך פתח (בעיקר) בענין וגדר חדש לגמרי, והוא בכבוד הנדרש מדיני החפצא דס"ת עצמו, ד"מצוה לייחד לספר תורה מקום ולכבדו ולהדרו יותר מדאי דברים שבלוחות הברית הן שבכל ספר וספר", היינו, דכיון ש"דברים שבלוחות הברית הן שבכל ספר וספר"⁴⁸, לכך הנה כשם שבארון מחמת לוחות שבו מצינו לדין "מקום" מצד כבוד התורה, כדלעיל בארוכה, עד"ז הוא בהחפצא דס"ת ש"מצוה לייחד לספר תורה מקום ולכבדו כו"⁴⁹ (היינו ג"כ לכבד את המקום⁵⁰)⁵¹.

ובזה יתבאר כפתור ופרח מה שבהמשך להלכה זו דוקא⁵² הביא בהלכה שלאח"ז, דין "הי מהלך ממקום למקום וס"ת עמו", היינו דאף בעת ההליכה ממקום למקום איכא דין זה דכבוד ס"ת שמחמת החפצא, ויש לו דין "מקום"⁵³, כמו בארון מחמת כבוד תורה שבו. ומטעם זה "אם אין שם פחד מניחו בחיקו כנגד ליבו" – היינו שצריך לייחד לו מקום בנשיאתו להחזיקו, בדומה אל הארון שבו הלוחות, דיש לו מקום המיוחד אף בנשיאתו – "נושאו על הכתף"⁵⁴.

ספר להמאירי (על הל' סת"ם) מאמר ד' ח"א.
51) וצ"ע אם גם ההמשך ברמב"ם "לא ירוק כנגד ס"ת ולא יגלה ערותו כו"ו" הוא גם לנגד מקום הס"ת, אף דלא מפרטו.

52) משא"כ בטור ושו"ע יו"ד שם, שכותבים (בעיקר) הלכות הצריכות למעשה, כתבו הדברים בסדר המתאים להנהגה במעשה בפועל.

53) משא"כ בתפילין, ראה ברכות כד, סע"א (נסמן בצפ"ע"נ לרמב"ם כאן): מהו דתימא תיבעי הנחה כס"ת.

54) ולהעיר מלח"מ הל' אבל פי"ד הי"ד, שמפרש דעת הרמב"ם כאן דכשאין שם סכנה לא סגי בהפשלה (הס"ת) לאחוריו אלא צריך שיהא לפניו כנגד לבו, ולא כשאר הפוסקים. וראה ב"ח לטור שם. ועוד. ובצפ"ע"נ הפלאה בהשמטות להל' ס"ת (נח, ד) מציין – על מ"ש הרמב"ם "ולא יחזיר אחוריו לס"ת" – לרמב"ם ספ"ב מהל' כלי המקדש: כשנושאים כו'.

44) ברכות כג, א. וכן ציין בביאורי הגר"א בשו"ע שם כמקור להדין בס"ת.

45) שלכן אוחזם גלולים "ויזהר כדי שלא תהא רצועה כו"ו" – רמב"ם שם (מברכות שם).

46) ועד"ז האיטור דבזיון וכו' דס"ת שבהלכה ח.

47) לשונו בה"ב כנ"ל. וכן המבואר בהלכה ט, כנ"ל.

48) ולהעיר שבטור כתב "דברים שבלוחות הברית הן שם שם"ת, לכן צריך לכבדו" בנוגע לדיני כבוד שברמב"ם ה"ט.

49) ראה ביאורי הגר"א שם סוסק"א.

50) ראה טור שם בתחלתו (ועד"ז בשו"ע) במקום "ולכבדו" שברמב"ם: "ולכבד אותו המקום. ובכתי" התמינים וכן ברמב"ם דפוס ר' משה בן שאלתיאל (ספרד או פורטוגל קודם רנב או רנז) – גם ברמב"ם הגירסא היא "ולכבד אותו המקום". וראה גם קרית

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

התוועדות חסידותית

"אימרה חסידית, סיפור חסידי, הם טל של תחי',
אשר נכנס בפנימיות ועושה לכלי קיבול לברכה העליונה בפנימיות"

ב"ה ר"ח ניסן תש"ט
ברוקלין
ידידי ור"ח אי"א הרב מוה"ר משה פנחס שי' הכהן
שלום וברכה!

"טל של תחי'"

במענה על כתבו אודות סידור התוועדות אנ"ש יחיו במוצש"ק, נהניתי במאד מאד מזה,
וברכות יחולו על ראשיכם ועל ראשי בני ביתכם ועל ראשי כל הנלוים עליכם ובני ביתם יחיו,
אשריכם ואשרי חלק העוסקים בהתוועדות כאלו.

באחת הוועידות סיפרתי על אודות חגיגת הבר מצוה שלי, תוכן שיחות הקדש אשר הואיל
כ"ק אדמו"ר הרה"ק (מוהרש"ב מליובאוויטש) זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע לדבר ברבים במשך
השבוע של הבר מצוה. נוסף על מאמרי דא"ח אשר הגיד ברבים באריכות ובעליצות מיוחדת.
בכל יום ויום היתה ועידה חסידותית – א חסידישער פארבריינגען – בסיפורי קדש, אשר
עודדו את כל השומעים הן מזקני החסידים והן מהאברכים.